דוֹמָה – אשה שכולם מדברים על ניאופיה, וְאַל יִשָּׂא בַּת דּוֹמָה, שֶׁזּוֹ – הדומה, בָּאָה מִטִּיפָּה כְּשֵׁרָה, שהרי אמה כשרה היתה, וְזוֹ – בת הדומה, בָּאָה מִטִּיפָּה פְּסוּלָה, שכיון שמלעיזים על אמה, יתכן שאבן היא בת ממזר או גוי. וְרַבִּי יוֹחָנָן חלק על שמואל וְאָמַר, עדיף שִׂישָּׂא אָדָם בַּת דּוֹמָה, וְאַל יִשָּׂא דּוֹמָה, שֶׁזּוֹ – בת הדומה בעצמה עוֹמֶדֶת בְּחֶזְקַת כְּשֵׁרוּת, שהרי עליה אין שום רינונים, ומותרת לבעלה כיון שרוב בעילות אחר הבעל וחזקה שאמה התעברה מבעלה שהוא אביה של זו, וְזוֹ – הדומה, אֵינָהּ עוֹמֶדֶת בְּחֶזְקַת כְּשֵׁרוּת, שהרי כולם מרננים עליה שמזנה תחת בעלה, ואסורה עליו ואינו יודע ובא עליה באיסור.

שואלת הגמרא, מֵיתִיבִי, נוֹשֵׂא אָדָם דּוֹמָה, ומשמע שעדיף מבת דומה, וקשה על רבי יוחנן.

מתרצת הגמרא, אָמַר רָבָא, יש לברר הענין, וְתַמְבְּרָא נוֹשֵׂא לְכַתְּחִלָּה – וכי תעלה על דעתך שכוונת הברייתא היא שמותר לישאנה לכתחילה, והרי תזנה תחתיו. אֶלָּא ודאי חייבים לתקן את דברי הברייתא ולִשְׁנוֹת בה, אִם נָשָׂא בדיעבד דומה מותר בה, ואם כבר שבשנו הברייתא והוספנו בה שמדובר בדיעבד, תְּנִי נַמִּי – אפשר גם להוסיף שאם נשא בַּת דּוֹמָה מותר.

ופוסקת הגמרא, וְהִלְכְתָא, יִשָּׂא אָדָם בַּת דּוֹמָה וְאַל יִשָּׂא דּוֹמָה, כרבי יוחנן, דְּתָנֵי רַב תַּחֲלִיפָא בַּר מַעֲרָבָא – שהיה מארץ ישראל, קַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַבָּהוּ, אִשָּׁה שהיא מְזוּנָה, בְּנֵיהָ כְּשֵׁרִין ולא חוששים שמא אינם מבעלה והם ממזרים, כיון שחזקה שרוֹב בְּעִילוֹת אַחַר הַבַּעַל. לכן עדיף לישא בת דומה, כיון שהיא כשרה, ותהיה תחתיו בחזקת היתר, מאשר לישא דומה עצמה שמחטיאה אותו שחי עמה באיסור כיון שמזנה עם אחרים מרצונה.

שואלת הגמרא, בְּעֵי רַב עַמְרָם, הכלל שאמרנו שרוב בעילות אחר הבעל, ואשה מזנה בניה כשרים, מה הדין באשה שֶׁהָיְתָה פְּרוּצָה בְּיוֹתֵר, שיש לחשוש שרוב בעילותיה אינן על ידי בעלה אלא מאחרים, מַהוּ, האם בניה כשרים. ומבארת הגמרא, אֲלִיבָּא דְּמַאן דְּאָמַר אֵין אִשָּׁה מִתְעַבֶּרֶת אֶלָּא מְמוּחָ לְווֹסְתָהּ – שהאשה מתעברת בדרך כלל יום אחד לפני שווסתה צריך להופיע, לֹא תִּיבָּעֵי לָךְ – אין לנו שאלה, ופשוט שבניה אינם כשרים, דְּלֹא יָדַע בָּהּ וְלֹא מַנְטַר לָהּ – שהרי בעלה לא יכול לדעת מתי יגיע ווסתה כדי לשמרה ביום שלפני כן שלא תזנה עם אחרים כדי שלא תתעבר. כִּי תִּיבָּעֵי לָךְ – אמנם יש לנו שאלה אַלִיבָּא דְּמַאן דְּאָמַר אֵין אִשָּׁה מִתְעַבֶּרֶת אֶלָּא מְמוּחָ לְטִבְילָתָהּ – לפי הדעה החולקת, וסוברת שהאשה מתעברת בדרך כלל בליל טבילתה או למחרת, נסתפקנו מַאי, האם בֵּינַיִן דְּיָדַע בָּהּ בעלה מתי ליל טבילתה, נָטְרֵי מַנְטַר לָהּ – הוא שומר אותה ביום יומיים שאחר הטבילה שלא תזנה כדי שלא תתעבר מאחרים, אוֹ דִלְמָא כֵּיוָן דִּפְרִיצָה בְּיוֹתֵר לֹא מצליח בעלה לשמור עליה אפילו יום יומיים אלו, שבורחת ממנו לפתע. תֵּיקוּ.

שנינו במשנה, וְאֵלּוּ שֶׁבַּיִת דִּין כּוֹ' [מקנין להן, מי שנתחרש בעלה או נשטתה, או שהיה חבוש בבית האסורין].

למדנו בברייתא, תָּנוּ רַבָּנָן, נאמר בתורה בפרשת סוטה "אִישׁ איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל", ומבררת הברייתא, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "אִישׁ אִישׁ" פעמיים, ועונה, בא לְרַבּוֹת כמו ששנינו לעיל, אֵשֶׁת חֵרֶשׁ, וְאֵשֶׁת שׁוֹטֶה, וְאֵשֶׁת שַׁעֲמוּם שהוא אדם שלקוי בתמהון לב, וְשֶׁהָלַךְ לְמְדִינַת הַיָּם, וְשֶׁהָיָה חָכוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִין, שֶׁבַּיִת דִּין מְקַנִּין לָהֶן אם רואים שמתנהגות בפריצות, לְפוֹסְלָן מִכְּתוּבָּתָן, שיצאו מבעליהן בלי לקבל כתובתן. מבררת הברייתא, יָכוֹל – הייתי חושב שבית דין מקנין להן אַף כדי לְהַשְׁקוֹתָן – שבית דין ישקו אותה מי הסוטה שיבדקום כשאר סוטות, ועונה, תַּלְמוּד לוֹמַר "וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אל הכהן", ואין בית דין מביאים אותה אל הכהן להשקותה, ואף אם הבריא בעלה, אינו יכול להשקותה על סמך קינוי בית הדין, כפי שמבארת הגמרא בהמשך.

רַבִּי יוֹסֵי חולק וְאוֹמֵר, בית דין מקנין לה אַף כדי לְהַשְׁקוֹתָהּ, אמנם הם עצמם אינם יכולים להשקותה, שהרי נאמר 'והביא האיש את אשתו', אלא וְלִכְשֶׁיֵּצֵא בַּעְלָהּ מִבֵּית הָאֲסוּרִין הוא יַשְׁקֶנָּה.

שואלת הגמרא, בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי – במה חולקים רבנן ורבי יוסי.

עונה הגמרא, רַבָּנָן סָבְרֵי שאין הבעל יכול להשקותה על סמך קינוי בית הדין משום דִּכְתִיב "וְקִינֵּא וְהֵבִיא" – שנאמר "וקינא את אשתו", "והביא האיש את אשתו", דורשים הסמיכות שדוקא אם הבעל קינא לה, הוא יכול להביאה להשקייה, וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר לֹא כְּתִיב "וְקִינֵּא וְהֵבִיא" – אין לדרוש הסמיכות, והבעל יכול להשקותה על סמך קינוי בית הדין, לכן כשיצא הבעל מבית האסורים ישקנה, אף על פי שבית דין קינאו לה.

למדנו בברייתא, תָּנוּ רַבָּנָן, כתוב בתורה בסוף פרשת סוטה "זאת תורת הקנאות, אֲשֶׁר תִּשְׂטֶה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁהּ ונטמאה", ופסוק זה מיותר, ובא כדי לְהַקִּישׁ אִישׁ לְאִשָּׁה שדיני אשה כאיש, וְאִשָּׁה לְאִישׁ שדיני איש כאשה.

שואלת הגמרא, לְמַאי הִלְכְתָא – לענין מה הוקשו, מה למדו אשה מאיש ומה למדו איש מאשה.

עונה הגמרא, אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, אשה מאיש לומדים, שִׁכְּשֵׁם שֶׁאִם הוּא סוֹמֵא – עיור, לֹא הָיָה מַשְׁקֶה, דִּכְתִיב בתורה בפרשת סוטה "וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ", תיבת "עיני" מיותרת ובאה ללמדנו דוקא מי שרואה בעיניו, כָּךְ הִיא אִם הָיְתָה סוֹמָא לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה.

רַב אַשִׁי אָמַר, איש מאשה לומדים, כְּשֵׁם שֶׁחִגְּרַת – שאין לה רגל וְנִידָּמֶת – שאין לה יד לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה דִּכְתִיב בתורה בפרשת סוטה

אגרות קודש

ב"ה, י"ז כסלו, תשל"ב

ברוקלין.

ברכה ושלום!

במענה למכתבה מיום י"א כסלו, בו כותבת בקשר לשם של הילד הנולד שי', בקשר לסנדק, ובקשר למוהל ובקשר למקום עשיית הברית בשטומו"צ,

תתייעץ בכל זה עם רב מורה הוראה בעירה, והשם יצליחם.

בברכת מזל טוב להולדת הבן שי'.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

"וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי ה' וְנָתַן עַל כַּפֶּיהָ", ותיבת "והעמיד" מיותרת ובאה ללמד שצריך שיהיו לה רגליים ולא חיגרת, ומתיבת "כפיה" רואים שצריך שיהיו לה ידים, ולא גידמת, **כְּדִ הוּא אִם הָיָה חִיגֵּר אוֹ גִּידֵּם לֹא הָיָה מַשְׁקֶה.**

עוד מוסיפה הגמרא דין הנלמד מהיקש אשה לאיש, **מַר בַּר רַב אַשִׁי אָמַר, כְּשֵׁם שֶׁאִילֶּמֶת לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה דִּכְתִיב** בתורה בפרשת סוטה "וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן" הרי שהצריך שתוכל לומר בפיה, ולא אילמת, **כְּדִ הוּא אִם הָיָה אִילֵּם לֹא הָיָה מַשְׁקֶה.**

הדרן עלך ארוסה

כשם שהמים פרק חמישי

בפרק זה יתבאר שהמים בודקין גם את הבועל והוא נענש בעונש המים המרים גם כן, ושהיא אסורה לו. ועל ידי שהזכיר שכך דרש רבי זכריה בן הקצב, נתגלגלו בענינים אחרים שנאמרו בדרשותיהם בעניני טומאה וטהרה, ועניני איסורי תחומין, ועוד.

משנה. כְּשֵׁם שֶׁהַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ לידע אם חטאה על ידי 'לצבוט בטן ולנפיל ירך', **כְּדִ הַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתוֹ** – את הבועל, שגם בטנו צבה וירכו נופלת, **שֶׁנֶּאֱמַר 'וּבָאוּ'** הוי"ו מיותרת לדרשה. **כְּשֵׁם שֶׁאִסּוּרָהּ** האשה **לַבַּעַל** אם לא שתתה את המים, **כְּדִ אֲסוּרָה לַבּוֹעֵל** אם התגרשה או התאלמנה מבעלה הראשון, **שֶׁנֶּאֱמַר 'וְנִטְמָאָה', וְנִטְמָאָה**, הוי"ו מיותרת לדרשה, **דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, כְּדִ הָיָה דּוֹרֵשׁ וְכָרִיָּה בֶּן הַקָּצָב** כרבי עקיבא. **רַבִּי אוֹמֵר, מִשְּׁנֵי פְּעָמִים הָאֲמוּרִים בְּפָרָשָׁה 'וְנִטְמָאָה' 'וְנִטְמָאָה'** – ממה שנכפל בתורה פעמיים 'נטמאה', נלמדים שני הטומאות, **אֶחָד לַבַּעַל, וְאֶחָד לַבּוֹעֵל,** ולא מדרשת וי"ו יתירא.

בּוֹ בַּיּוֹם דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא, "[וְכָל] כְּלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִפּוֹל מֵהֶם – מהשרצים במותם, **אֶל תּוֹכוֹ, כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא",** דהיינו שהכלי חרס נטמא משרץ מת ונעשה ראשון לטומאה, והאוכל שבתוכו נטמא מהכלי ונעשה שני. הפסוק **אֵינוֹ אוֹמֵר** 'כל אשר בתוכו **טָמֵא' אֶלָּא 'יִטְמָא',** ונדרוש יִטַּמֵּא שמשמעו **לְטַמֵּא אֲחֵרִים, לְמֵד עַל כְּבָר** שנטמא מהכלי חרס שהוא **שֵׁנִי** לטומאה, **שֶׁמְּטַמֵּא אֶת הַשְּׁלִישִׁי** אפילו בחולין. **אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מִי יָגְלָה עָפָר מֵעֵינֶיךָ רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שֶׁהָיִיתָ דּוֹרֵשׁ כָּל יָמֶיךָ שֶׁלֹּא עָבַד אִיּוֹב אֶת הַמָּקוֹם אֶלָּא מִיִּרְאָה, שֶׁנֶּאֱמַר "אִישׁ תָּם וְיָשָׁר יְרֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע", וְהֵלֹא יְהוֹשֻׁעַ** בן הורקנוס, **תַּלְמִיד** רבי עקיבא שהיה **תַּלְמִידְךָ לְמֵד שֶׁמַּאֲהֲבָה עָשָׂה.**

גמרא. שנינו במשנה, 'כך המים בודקין אותו'. מבררת הגמרא, 'אותו' **לְמָאן, אִילֵּימָא** שבודקים **לְבַעַל, בַּעַל מַאי עָבִיד** – והלא הבעל לא חטא כלל, **וְכִי תֵּימָא** שהכוונה היא

בּוֹ בַּיּוֹם דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא, "אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַה' וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר", שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר 'לֵאמֹר', שהרי בכל מקום שכתוב בתורה 'לאמר' הכוונה שהשכינה מדברת הדיבור למשה שיאמר לבני ישראל, **וּמָה תַּלְמוּד לוֹמַר** כאן **'לֵאמֹר',** הרי פה אי אפשר להסביר כך, אלא **מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹנִין שִׁירָה אַחֲרֵיו שֶׁל מֹשֶׁה עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר בְּקוֹרְאִין אֶת הַלֵּל,** שאומרים הציבור את ראשי הפרקים, **(אֲשִׁירָה לַה' כִּי גָאֹה גָּאָה), לְכָךְ נֶאֱמַר 'לֵאמֹר'.** רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר, **בְּקוֹרְזִין אֶת שְׁמַע** שאחרי שהשליח ציבור פותח תחילה, כולם קוראים ביחד, כך אמר משה אשירה לה', ושרתה רוח הקודש על כל בני ישראל וכוונו למה שהוא אומר, ואמרו כולם ביחד, **וְלֹא בְּקוֹרְזִין אֶת הַלֵּל.**

בּוֹ בַּיּוֹם דָּרַשׁ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן הוּרְקָנוֹס, לֹא עָבַד אִיּוֹב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא מֵאַהֲבָה, שֶׁנֶּאֱמַר "הֵן יִקְטְלֵנִי לוֹ אֲיַחֵל", וַעֲדַיִן הַדָּבָר שָׁקוּל, 'לוֹ' אֲנִי מְצַפֶּה – האם כתוב 'לו' בוי"ו שמשמע, גם אם יעניש אותי ויהרגני, 'לו' אני מצפה לעולם הבא, הרי שעבד מאהבה, **אוֹ אֵינִי מְצַפֶּה** – שכתוב 'לא' באל"ף שמשמע, אני מצפה לו כיון שאני מפחד שמא יהרגני, אבל 'הן יקטלני שוב 'לא איחל' ולא אצפה לו לעולם הבא, **תַּלְמוּד לוֹמַר "עַד אֶגְוָע לֹא אָסִיר תֻּמָּתִי מִמֶּנִּי", מְלַמֵּד שֶׁמַּאֲהֲבָה עָשָׂה,** כיון שמי שיש לו מידה כזאת שלא מסיר תומתו עד יום מיתתו, מידה זו היא מידת העובדים מאהבה. **אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מִי יְגַלֶּה עָפָר מֵעֵינֶיךָ רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שֶׁהָיִיתָ דּוֹרֵשׁ כָּל יָמֶיךָ שֶׁלֹּא עָבַד אִיּוֹב אֶת הַמָּקוֹם אֶלָּא מִיִּרְאָה, שֶׁנֶּאֱמַר "אִישׁ תָּם וְיָשָׁר יְרֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע", וְהֵלֹא יְהוֹשֻׁעַ** בן הורקנוס, **תַּלְמִיד** רבי עקיבא שהיה **תַּלְמִידְךָ לְמֵד שֶׁמַּאֲהֲבָה עָשָׂה.**

גמרא. שנינו במשנה, 'כך המים בודקין אותו'. מבררת הגמרא, 'אותו' **לְמָאן, אִילֵּימָא** שבודקים **לְבַעַל, בַּעַל מַאי עָבִיד** – והלא הבעל לא חטא כלל, **וְכִי תֵּימָא** שהכוונה היא

אגרות קודש

ב"ה, ח"י כסלו, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... ובמענה להודעתו אשר ברצונו לשנות קשר של תפילין שלו למנהג רבנו הזקן בעל התניא - פוסק בנסתר דתורה - והשולחן ערוך - פוסק בנגלה דתורה - נכון וטוב הוא.

בשאלתו לטעם נוסח שלנו לומר קאפ' כ"ה דתהלים בנפ"א - יעוין בנ"כ השו"ע או"ח רסקל"א.